

**ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Крамаренко Олени Анатоліївни «Домінанти бюджетної політики
місцевого економічного розвитку в Україні»
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

Інтегрування України до європейських структур обумовлює відповідний стан соціально-економічної системи, яка повинна характеризуватись конкретними критеріями, зокрема стабільним економічним розвитком, сприйнятливим рівнем життя, соціальними нормативами, які забезпечують нормальне існування громадян.

Вагому роль у цих процесах має відігравати ефективна бюджетна політика, зокрема і місцевого рівня, яка повинна гармонізувати цей розвиток.

Варто зазначити, що нині роль цієї політики на місцевому рівні є малопомітною, і вона характеризується незначними фінансовими ресурсами, які не сприяють формуванню інноваційних процесів, недосконалим нормативно-правовим забезпеченням із звуженими фінансовими повноваженнями місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування, непрозорими та неефективними схемами формування міжбюджетних трансфертів.

Незважаючи на двадцятип'ятирічний період незалежності, в Україні так і не вдалось реалізувати необхідні реформи з використанням зарубіжного досвіду в бюджетній сфері, зокрема і на місцевому рівні.

Значною проблемою щодо формування та використання бюджетних ресурсів усіх рівнів бюджетної системи, що перешкоджає економічному зростанню, є корупція, на чому наголошують лідери провідних країн світу, а також фахівці міжнародних фінансових організацій.

Зважаючи, що в Україні три роки тому чітко визначились вектори суспільного розвитку з орієнтацією на європейську інтеграцію, актуалізується завдання щодо формування якісно нових зasad розвитку, в тому числі і в бюджетній сфері. Це завдання можливо реалізувати з використанням інноваційного вектору розвитку, зокрема застосовуючи важелі бюджетної політики місцевого рівня, яка орієнтована на забезпечення місцевого економічного розвитку. Наукове значення дисертаційної роботи та її актуальність підтверджуються її зв'язком із планами наукових досліджень Науково-дослідного інституту фінансового права НУДПС України, де дисерантка брала участь у виконанні наукової теми: «Науково-методичні засади оцінки податкового потенціалу» (номер державної реєстрації

0112U0005559), де обґрунтовано науково-методичні підходи до оцінки податкового потенціалу регіону.

Зважаючи на суспільну значимість підвищення динаміки місцевого економічного розвитку з використанням відповідних домінант місцевої бюджетної політики, дисертаційну роботу Крамаренко Олени Анатоліївни необхідно визнати актуальною і своєчасною.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Запропоновані у роботі наукові положення, висновки та рекомендації мають глибоке теоретико-методологічне обґрунтування, про що свідчить кількість проаналізованих інформаційних джерел, а також практичне значення, яке відповідає меті та визначеним завданням. Об'єкт та предмет дисертації відображені у структурі дисертації та в авторефераті.

Методологічну цінність має авторський підхід з використанням системного методу дослідження у контексті розробки теоретичних положень функціонування бюджетної політики місцевого економічного розвитку.

Ознайомлення зі змістом та структурою дисертаційної роботи, опублікованим працями, авторефератом та результатами впровадження дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та пропозиції є достатньо доказовими, включають наукову новизну та мають теоретичну та практичну цінність.

Наукова новизна, що висвітлена в дисертації, є аргументованою, про що свідчить структура та її логічне обґрунтування, значний перелік проаналізованих інформаційних джерел (309), у тому числі узагальнених та вивчених праць вітчизняних та зарубіжних учених, а також значний масив практичного матеріалу, юридичних та статистичних документів.

Застосовуючи загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, дисерантці вдалось сформулювати узагальнюючі висновки та розробити пропозиції, які мають теоретичне та практичне значення щодо підвищення динаміки місцевого економічного розвитку в Україні.

Зазначимо, що структура дисертації є логічно побудованою, з урахуванням обґрунтованої мети та завдань.

Досягнуті результати та зроблені висновки щодо підрозділів та всієї роботи базуються на аналізі значного інформаційного матеріалу та підкріплені конкретними науковими розробками у напрями підвищення ефективності бюджетної політики місцевого економічного розвитку.

Наукова новизна одержаних результатів

Найбільш вагомими результатами, які відображають наукову новизну дисертації, є такі:

удосконалено домінанти бюджетної політики місцевого економічного розвитку, які базуються на характеристиках відповідних теоретичних

конструкцій, алгоритмі вибору і спрямовані на вирішення актуальних проблем місцевої бюджетної політики (с. 33-53 дисертації);

обґрунтовано архітектоніку бюджетної політики, із виокремленням об'єктно-суб'єктної, теоретичної, практичної складових, а також інструментів реалізації, способів забезпечення розвитку, визначені критеріїв ефективності, врахуванні генезису відповідних термінів і понять із узагальненням поглядів зарубіжних і вітчизняних учених щодо її суті та місця цієї політики у суспільній системі України (с. 22-27 дисертації);

сформовано концептуальні положення цієї бюджетної політики, які розроблено з урахуванням відповідного алгоритму формування та реалізації, який включає вектори реформ, методичні підходи, важелі реалізації, що сприятиме підвищенню ефективності місцевої бюджетної політики. Зазначимо, що на відміну від подібних теоретичних конструкцій, ці концептуальні положення базуються на архітектоніці, враховують стратегію розвитку адміністративних одиниць та передбачають нову ідеологію державного менеджменту (с. 144-158 дисертації);

розроблено бюджетний механізм забезпечення інноваційних програм місцевого економічного розвитку із використанням нових підходів щодо бюджетних інновацій, який передбачає визначення завдань, включає важелі, форми, методи і види забезпечення, що сприятиме підвищенню темпів цього розвитку (с. 60-73 дисертації);

обґрунтовано інституціональну модель бюджетної політики місцевого економічного розвитку, яку розроблено з використанням інституційної теорії, врахуванням гносеології, взаємовідносин між загальнодержавними та місцевими інституціями у процесі спільних контактів, що забезпечує її ефективну реалізацію у напрямі економічного розвитку. Зазначимо, що у пропонованій моделі використано інструментарій фінансової та інших економічних наук, передбачено розвиток нових інститутів з урахуванням загальнолюдських цінностей (с. 178-189 дисертації);

запропоновано механізм впровадження зарубіжного досвіду щодо домінант цієї бюджетної політики, який включає такі складові: інформаційно-аналітичну, формування та реалізацію домінант, консультативно-супровідну, фінансового забезпечення та результативну. Цей механізм передбачає взаємозв'язок між інституціями зовнішнього та внутрішнього середовища, а його особливістю є активне залучення регіональних НДІ, навчальних закладів, незалежних експертів до процесу впровадження зарубіжного досвіду; його застосування сприятиме формуванню бюджетних поточних та перспективних програм, зокрема інноваційних (с. 167-174 дисертації);

обґрунтовано наукові підходи щодо оцінювання ефективності бюджетної політики цього розвитку з використанням аналізу та відповідної методики, яка включає теоретичне та аналітичне обґрунтування, зокрема економіко-математичне моделювання. Зазначимо, що використання таких підходів сприятиме виявленню та оцінці впливу бюджетних видатків на динаміку місцевого економічного розвитку (с. 114-139 дисертації).

Наукове і практичне значення результатів дисертації

Наукове значення роботи полягає в удосконаленні теоретико-методологічних підходів щодо формування та реалізації домінант бюджетної політики місцевого економічного розвитку.

Практичне значення роботи відображене у розробці відповідних рекомендацій, які за умови використання конкретних механізмів реалізації сприяють підвищенню темпів місцевого економічного розвитку. Підтвердженням практичної цінності дослідження є розробки дисертантки, які впроваджено в діяльність таких державних структур: Головного управління Державної Казначейської служби України в м. Києві – при функціонуванні міжбюджетних трансфертів (довідка від 21.10.2016 № 7-08/284-12252); виконавчого комітету Ірпінської міської ради Київської області – при розробці програм соціально економічного розвитку м. Ірпінь (довідка від 21.07.16 №01-18/2177/1); Науково-дослідного інституту фінансового права НУДПС України – при реформуванні державних фінансів (довідка від 21.12.12 №361/01-26).

Повнота викладу основних наукових положень дисертації в опублікованих працях

Основні результати дослідження опубліковано у 22 працях, загальним обсягом 7,57 д. а., з яких дисерантці належить 6,95 д.а., з них 12 – у наукових фахових виданнях обсягом 4,8 д.а., у т.ч. 4 праці розміщено у журналах, які включено до міжнародних наукометричних баз даних, зокрема Index Copernicus International (Польща) та інших, загальним обсягом 1,2 д.а., 4 праці підготовлено у співавторстві, 10 праць опубліковано в інших виданнях обсягом 2,15 д.а.

Основні результати дослідження

Ідентичність змісту автoreферату і основних положень дисертації

Зміст автoreферату відповідає положенням, висновкам, а також рекомендаціям дисертації. Новизна, яка викладена в дисертації, повністю відповідає автoreферату. Дисертація та автoreферат за змістом та структурою відповідають вимогам, що висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Аналіз змісту дисертації

Дисертаційна робота є цілісним завершеним науковим дослідженням, включає вступ, три розділи, висновки після кожного розділу, загальні висновки, перелік використаної літератури та додатки. Ознайомлення зі

змістом дисертації дозволяє дійти висновку, що зміст роботи викладений логічно.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування та реалізації домінант бюджетної політики місцевого економічного розвитку**» обґрунтовано теоретичні засади формування та реалізації домінант бюджетної політики, зокрема її архітектоніку, виявлено особливості реалізації домінант у забезпеченні розвитку регіонів, зокрема адміністративних одиниць, з урахуванням зарубіжного досвіду.

Відповідно до виконаного аналізу з'ясовано недоліки в існуючих визначеннях і запропоновано під архітектонікою бюджетної політики вважати всі її складові, побудовані у логічній послідовності та взаємозв'язку.

Запропонована дисертантою архітектоніка бюджетної політики місцевого рівня має сприяти структуризації бюджетної політики, з виокремленням найбільш актуальних проблем при формуванні мети, завдань, видів, стратегії розвитку конкретної адміністративної одиниці або відповідної громади; обґрунтуванню наукових підходів щодо вирішення як перспективних, так і поточних проблем місцевого розвитку; оптимізації місцевих бюджетних програм, спрямованих на забезпечення динамічності місцевого економічного розвитку.

Вагомим здобутком дисертантки є узагальнення теоретичних зasad бюджетної політики: розроблено наукове обґрунтування домінант, яке включає генезис, аналіз теоретичних конструкцій, формування основних положень та відповідне коригування.

Варто зазначити, що значним науковим здобутком також є обґрунтування ефективних важелів щодо сприяння місцевому економічному розвиткові, зокрема запропоновано механізм впровадження конкретних домінант бюджетної політики, які є оптимальними в зарубіжних країнах і з відповідною адаптацією можуть бути застосовані в Україні.

Позитивом цього розділу є також те, що дисертантою здійснено певний внесок у фінансову науку: запропоновано уточнене тлумачення поняття «**домінанти бюджетної політики місцевого економічного розвитку**».

У другому розділі «**Оцінка використання домінант бюджетної політики місцевого економічного розвитку**», з опорою на статистичні дані, з посиланням на праці вітчизняних та зарубіжних учених, проаналізовано правові та організаційні засади використання бюджетних ресурсів місцевого рівня, з'ясовано прагматику формування міжбюджетних трансфертів та виявлено вплив видатків місцевих бюджетів на динаміку цього розвитку.

Зазначимо, що за результатами комплексного аналізу із співставленням законодавства України та ЄС і окремих його країн було виявлено недосконалість вітчизняного законодавства та доведено необхідність наукового обґрунтування цієї домінанти бюджетної політики.

Наукову цінність має перевірка гіпотези щодо несуттєвого впливу місцевої бюджетної політики в Україні у сфері видатків на економічну діяльність на ВРП, яка була підтверджена за результатами виконаного кореляційно-регресійного аналізу з використанням коефіцієнтів

еластичності.

З метою обґрунтування впливу видатків на динаміку місцевого економічного розвитку запропоновано науково обґрунтовані підходи щодо оцінювання цієї політики із застосуванням відповідної методики, яка включає прогнозування доходів бюджету, залучення додаткових фінансових ресурсів, аналіз виконання видатків бюджету, оцінку кількісних і якісних показників тощо і базується на визначеній меті, завданнях, принципах, методах. Запропоновані підходи в сукупності сприятимуть підвищенню рівня цього впливу.

Практичну спрямованість має оцінка ефективності використання міжбюджетних трансфертів, яка базується на грунтовному аналізі.

Третій розділ «**Перспективні напрями удосконалення домінант бюджетної політики місцевого економічного розвитку**» присвячено розкриттю концептуальних положень місцевої бюджетної політики, розробленню бюджетного механізму забезпечення місцевих інноваційних програм та формуванню інституціональної моделі цієї політики.

Зазначимо, що дисерантка аргументовано обґрунтувала концептуальні положення місцевої бюджетної політики з удосконаленою структурою, яка включає аналіз проблем місцевого економічного розвитку, оцінку фінансового потенціалу регіону, види забезпечення, очікувані результати.

Беручи до уваги, що в сучасних реаліях основним важелем економічного зростання є інновації, з метою підвищення динаміки місцевого економічного розвитку запропоновано бюджетний механізм забезпечення інноваційних програм на місцевому рівні з відповідним науковим обґрунтуванням.

Для визначення напрямів впливу бюджетної політики на місцевий економічний розвиток розроблено інституціональну модель цієї політики, яка базується на нинішніх інституціональних відносинах і передбачає формування нового механізму регулювання відносин із громадськими організаціями, засобами масової інформації, що в сукупності дасть змогу сформувати ефективну бюджетну політику.

Отже, можна зробити висновок, що дисеранткою у логічний послідовності розкрито поставлені завдання дослідження в контексті використання домінант бюджетної політики місцевого рівня.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату

Оцінюючи позитивно дисертацію в цілому та відзначаючи науковий доробок дисерантки, необхідно звернути увагу на окремі недоліки та дискусійні положення:

загалом, поділяючи думку дисерантки, що бюджетна політика згідно з її ієрархією в суспільній системі України (рис. 1.6, с. 27 дисертації) включає

фіiscalьну та митну, вважаємо, що доцільно було б показати місце інноваційної політики, яка реалізується в структурі бюджетної та сприяє місцевому економічному розвитку;

при дослідженії впливу бюджетної політики на місцевий економічний розвиток (рис. 1.7, с. 29 дисертації) визначено основні індикатори такого розвитку, зокрема ВРП, промислове виробництво, інвестиції, робочі місця та доходи населення. Водночас доцільним було б включення до цього переліку такого індикатора як доходи місцевих бюджетів (без трансфертів), оскільки доходи формують видатки, які, власне, відіграють значну роль у сприянні місцевому розвитку;

для врахування позитивного зарубіжного досвіду обрано Великобританію, Францію та Польщу (с. 60-70 дисертації), проте бажано було б врахувати досягнення та прорахунки наших країн-сусідів – Молдови, Грузії, Казахстану, Азербайджану;

з метою удосконалення нормативно-правового забезпечення запропоновано рекомендації органам влади, в тому числі і місцевого рівня (с.101-102 дисертації). При їх обґрунтуванні дисертанткою не повною мірою реалізовано їх практичне спрямування, в тому числі застосування іноземних інвестицій, активізацію пошуку підприємців тощо;

при здійсненні вербалної оцінки рівня місцевого економічного розвитку (табл. 2.6, с. 132 дисертації) використано 4 градації від ≥ 100 до 1, проте вони не віднайшли достатнього обґрунтування щодо саме такої кількості;

при обґрунтуванні критеріїв у шкалі оцінювання програм (табл. 3.5, с. 173 дисертації) доцільно було б включити кадровий як такий, що забезпечує процес місцевого економічного розвитку.

Оцінюючи ці зауваження, зазначимо, що вони не є принципово значими і суттєво не підвищують наукової цінності виконаного дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Крамаренко Олени Анатоліївни «Домінанти бюджетної політики місцевого економічного розвитку в Україні» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить науково обґрунтовані та практично значимі результати, які сприяють вирішенню важливої наукової проблеми – розробці сучасних теоретико-методологічних зasad визначення і реалізації бюджетних пріоритетів в демократичному суспільстві.

За своїм змістом, комплексністю, достовірністю отриманих результатів, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота «Домінанти бюджетної політики місцевого економічного розвитку в Україні» відповідає вимогам "Порядку присудження наукового ступеня" (п.п. 9, 11, 12), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами і доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., а її автор Крамаренко Олена Анатоліївна заслуговує на присудження науково ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник
відділу фінансової політики
Державного науково-дослідного
інституту інформатизації
та моделювання економіки
Міністерства економічного розвитку
і торгівлі України
доктор економічних наук, професор

Ю.В. Пасічник

Підпис завірено:
Завідувач відділу кадрів
Державного науково-дослідного
інституту інформатизації
та моделювання економіки

О.М. Захарчук